

2014. május 21.

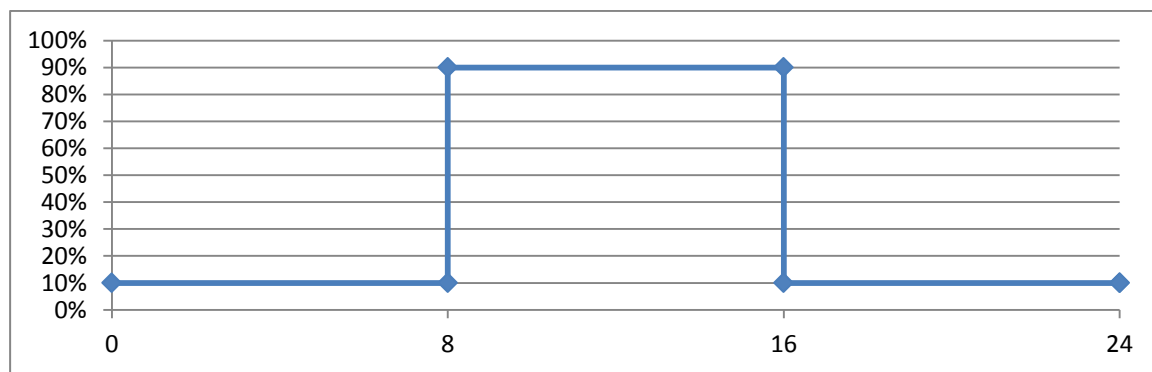
1.1. Tekintsünk egy megoszló terheléssel jellemezhető hálózatot! A hosszegységre eső áramfelvétel $i = 0,24 \text{ A/m}$ fázisonként egyenlő ($\cos\varphi = 1$), a vezeték hosszegységre eső ellenállása $r = 0,36 \text{ } \Omega/\text{km}$. Mekkora fázisonként a feszültségesés, ha a vezeték hossza $L = 500 \text{ m}$?

$$I_T = i_m \cdot L = 0,24 \text{ A/m} \cdot 500 \text{ m} = 120 \text{ A}$$

$$R = r \cdot L = 0,36 \text{ } \Omega/\text{km} \cdot 500 \text{ m} = 0,18 \text{ } \Omega$$

$$\Delta U = RI_T/2 = \frac{0,18 \text{ } \Omega \cdot 120 \text{ A}}{2} = 10,8 \text{ V}$$

1.2. Egy ipartelep a 6 kV névleges feszültségű háromfázisú hálózatra csatlakozik. Az ipartelep fázisonkénti áramfelvételét – a névleges 22 A értékhez viszonyítva – az alábbi ábra adja meg. Mekkora az ipartelep napi hatásos villamosenergia-fogyasztása, ha a teljesítménytényező értéke egész nap $\cos\varphi = 0,84$?

#MEGOLDÁS:

Teljesítmények az egyes időszakokban:

$$P_1 = \sqrt{3}U_n I_n \cos\varphi = \sqrt{3} \cdot 6 \text{ kV} \cdot 0,1 \cdot 22 \text{ A} \cdot 0,84 = 19,2 \text{ kW}$$

$$P_2 = \sqrt{3}U_n I_n \cos\varphi = \sqrt{3} \cdot 6 \text{ kV} \cdot 0,9 \cdot 22 \text{ A} \cdot 0,84 = 172,8 \text{ kW}$$

$$P_3 = \sqrt{3}U_n I_n \cos\varphi = \sqrt{3} \cdot 6 \text{ kV} \cdot 0,1 \cdot 22 \text{ A} \cdot 0,84 = 19,2 \text{ kW}$$

Így az összes hatásos energia:

$$E_p = P_1 t_1 + P_2 t_2 + P_3 t_3 = (19,2 \text{ kW} + 172,8 \text{ kW} + 19,2 \text{ kW}) \cdot 8 \text{ h} = 1690 \text{ kWh}$$

1.3. Egy 20/0,4 kV-os, Dy5 transzformátor kisebb feszültségű oldalán a szimmetrikus összetevő áramok: $I_0 = 5 \text{ A}$, $I_1 = 360 \text{ A}$, $I_2 = 8 \text{ A}$. Határozza meg a nagyobb feszültségű oldalon mérhető áramok zérus és pozitív sorrendű összetevőit!

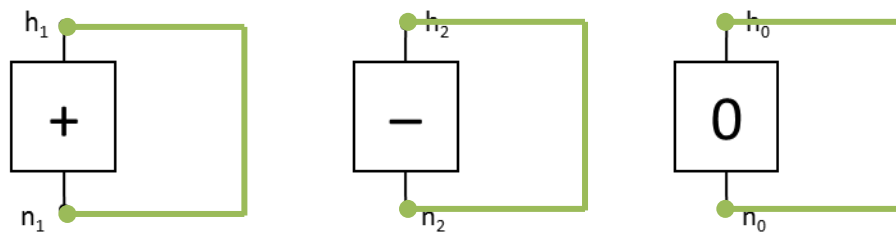
Zérus sorrendű összetevő nem megy át a delta oldalra:

$$I_0^N = 0 \text{ A}$$

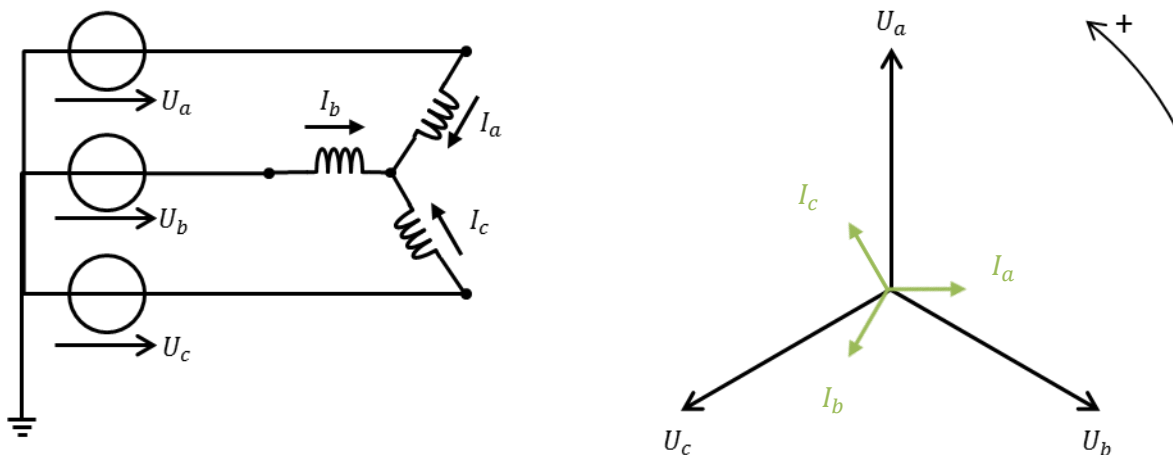
Pozitív sorrendű összetevő áttétele és forgatása:

$$I_1^N = I_1^K \cdot \frac{0,4 \text{ kV}}{20 \text{ kV}} \cdot e^{+j \cdot 5 \cdot 30^\circ} = -6,24 + 3,60j \text{ A} = 7,20 \exp(+j150^\circ) \text{ A}$$

1.4. Egy hálózaton bekövetkezik egy 3F zárlat. Alább adott a hálózat pozitív, negatív és zérus sorrendű modelljének egyszerűsített vázlatja, a hibahely feltüntetésével. Kösse össze a modelleket a zárlat számításához szükséges módon!

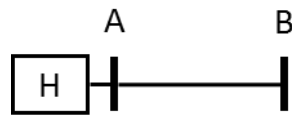

1.5. Egy szimmetrikus háromfázisú feszültségrendszerre csillag elrendezésben egyforma tekercseket kapcsolunk. A felvett referenciáirányok szerint irányhelyesen rajzolja be a fázorábrába a tekercseken átfolyó áramokat!

#MEGOLDÁS:

1.6. Egy 22 kV névleges feszültségű végtelennek tekintett hálózatra csatlakozó vezeték pozitív sorrendű impedanciájának abszolút értéke 10Ω . Határozza meg az üresen járó B gyűjtősin háromfázisú zárlati teljesítményét!

$$S_Z^B = \sqrt{3}U_n I_z = \sqrt{3}U_n \frac{U_n}{|Z|} = \frac{U_n^2}{|Z|} = \frac{22\text{kV}^2}{10\Omega} = 48,4 \text{ MVA}$$

1.7. Egy 20/0,4 kV-os transzformátor névleges teljesítménye 160 kVA, rövidzársi feszültsége (ϵ) 6%. Rajzolja fel a transzformátor pozitív sorrendű (egyfázisú) modelljét, és határozza meg a transzformátor névleges áramát, valamint a transzformátor reaktanciát kis- illetve nagyfeszültségű oldalra is!

#MEGOLDÁS:

$$I_{n,N} = \frac{S_n}{\sqrt{3}U_{nN}} = \frac{0,16\text{MVA}}{\sqrt{3} \cdot 20\text{kV}} = 4,6\text{A}$$

$$I_{n,K} = \frac{S_n}{\sqrt{3}U_{nK}} = \frac{0,16\text{MVA}}{\sqrt{3} \cdot 0,4\text{kV}} = 230,9\text{A}$$

$$X_{TR,N} = \frac{\epsilon}{100} \frac{U_{nN}^2}{S_n} = \frac{6}{100} \frac{20\text{kV}^2}{0,16\text{MVA}} = 150\Omega$$

$$X_{TR,K} = \frac{\epsilon}{100} \frac{U_{nK}^2}{S_n} = \frac{6}{100} \frac{0,4\text{kV}^2}{0,16\text{MVA}} = 0,06\Omega$$

1.8. Adottak az alábbi szimmetrikus összetevő feszültségek. Adja meg a transzformációs mátrixot, s határozza meg a fázisfeszültségek értékét!

$$\begin{bmatrix} U_a \\ U_b \\ U_c \end{bmatrix} = ( ) \begin{bmatrix} U_0 \\ U_1 \\ U_2 \end{bmatrix}$$

$$U_0 = 13\text{V}, U_1 = 3\text{V}, U_2 = 3\text{V}$$

$$T = \begin{bmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & a^2 & a \\ 1 & a & a^2 \end{bmatrix}, \quad a = e^{j120^\circ}$$

$$U_a = U_0 + U_1 + U_2 = 13 + 3 + 3 = (19,00)\text{V}$$

$$U_b = U_0 + a^2 U_1 + a U_2 = 13 + -1,50 - j2,60 + -1,50 + j2,60 = (10,00)\text{V}$$

$$U_c = U_0 + a U_1 + a^2 U_2 = 13 + -1,50 + j2,60 + -1,50 - j2,60 = (10,00)\text{V}$$

1.9. Az alábbi állításokról döntse el: IGAZ vagy HAMIS?

A hazai kiefeszültségű hálózat névleges vonali feszültsége 0,2 kV.	HAMIS
A nagyvárosi ellátás jellemzően 20 kV-os szabadvezetéken történik.	HAMIS
A hazai átviteli hálózat jellemző feszültség szintje 400 kV és 220 kV.	IGAZ
Egy 20/0,4kV-os transzformátor jellemzően az átviteli és elosztó hálózat határát jelenti.	HAMIS

1.10. Egy 20/0,4 kV-os transzformátor névleges teljesítménye 160 kVA, névleges rövidzárási vesztesége $P_{rz,n} = 1800 \text{ W}$. Csúcsidőszakban a transzformátor kiefeszültségű oldalán mért áram 200 A. Mennyi ebben az üzemi állapotban a transzformátor vesztesége?

#MEGOLDÁS:

$$I_n^K = \frac{S_n}{\sqrt{3}U_n^K} = \frac{160 \text{ kVA}}{\sqrt{3} \cdot 0,4 \text{ kV}} = 230,9 \text{ A}$$

$$P_{rz} = \left(\frac{I}{I_n^K}\right)^2 P_{rz,n} = \left(\frac{200 \text{ A}}{230,9 \text{ A}}\right)^2 1800 \text{ W} = 1350 \text{ W}$$

2. Egy tanulmány szerint a vasútvonalak mentén összesen $10,6 \text{ km}^2$ területre lehetne napelemet telepíteni. Tételezzük fel, hogy országban az egységnyi területre naponta érkező napsugárzás éves átlagban $3,5 \text{ kWh/m}^2$. A beépítendő napelemek hatásfoka legyen 12%.

- A villamos vontatás, valamint a vasúti segédberendezések éves villamosenergia-igénye Magyarországon körülbelül 840 GWh. Hányszorosa ez a fenti napelemekkel megtermelhető villamosenergia-mennyiségnek? (3 pont)
- Mennyi a naperőmű éves átlagos teljesítménye? Ez hány – névleges teljesítményt felvevő mozdony egyidejű ellátására képes, ha a mozdonyok névleges teljesítménye 3400 kW, teljesítménytényezőjük 0,7 (induktív)? (2 pont)
- Tegyük fel, hogy a villamos vontatás energiaigénye az év napjain egyenletesen oszlik el. Azonban a napi villamosenergia-igény 30%-a éjszaka jelentkezik, amikor a napelemek nem termelnek energiát, tehát tárolásra van szükség. Mekkora energiamennyiségre kell méretezni a tárolót? (2 pont)
- Tételezzük fel, hogy erre egy szivattyús tározót építünk, melynek hatásfoka 85%. Ha a tározó mérete $600\,000 \text{ m}^3$, akkor milyen szintkülönbségre van szükségünk a fenti tárolási feladat ellátásához? (3 pont)

A napsugárzásból kinyerhető napi energiamennyiség: (1 pont)

$$E_{\text{napi,hasznos,m}^2} = E_{\text{napi,összes,m}^2} \eta_{\text{napelem}} = 3,5 \text{ kWh/m}^2 \cdot 12\% = 0,42 \text{ kWh/m}^2$$

A teljes területet nézve egy egész évre: (1 pont)

$$E_{\text{éves,hasznos}} = E_{\text{napi,hasznos,m}^2} \cdot A \cdot 365 = 0,42 \text{ kWh/m}^2 \cdot 10,6 \text{ km}^2 \cdot 10^6 \frac{\text{m}^2}{\text{km}^2} \cdot 365 = 1625 \text{ GWh}$$

A vontatás éves igénye ennek #vontszazalek#-a. (1 pont)

A naperőmű éves átlagos teljesítménye: (1 pont)

$$P_{\text{átlag}} = \frac{1625 \text{ GWh}}{365 \cdot 24 \text{ h}} = 186 \text{ MW}$$

Ebből ellátható mozdonyok száma (a teljesítménytényező felesleges adat): (1 pont)

$$N_{\text{mozdony}} = \frac{P_{\text{átlag}}}{P_{\text{mozdony}}} = \frac{186 \text{ MW}}{3400 \text{ kW}} = 55$$

A vontatás napi igénye – egyenletes eloszlást feltételezve: (1 pont)

$$E_{\text{napi,igény}} = E_{\text{éves,igény}}/365 = 840 \text{ GWh} / 365 = 2301 \text{ MWh}$$

Ennek 30%-át kell eltárolni: (1 pont)

$$E_{\text{napi,tárolóból}} = 840 \text{ GWh} \cdot 30\% = 690 \text{ MWh}$$

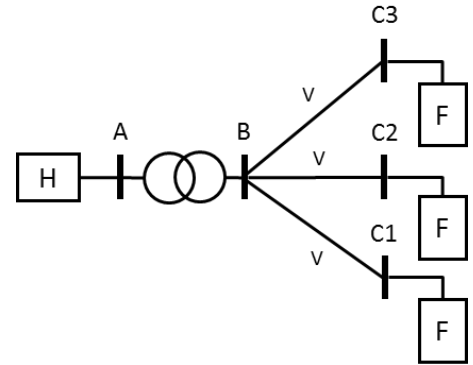
Mivel a tárolónak vesztesége van, ezért a ténylegesen tárolandó energia: (1p)

$$E_{\text{napi,tárolandó}} = 690 \text{ MWh}/85\% = 812 \text{ MWh} = 2924 \text{ GJ}$$

Ezt a megadott mennyiségű víz helyzeti energiája fedezi, a szükséges magasság: (2p)

$$mgh = E_{\text{napi,tárolandó}} \rightarrow h = \frac{E_{\text{napi,tárolandó}}}{mg} = \frac{2924 \text{ GJ}}{600\,000 \text{ m}^3 \cdot 1000 \frac{\text{kg}}{\text{m}^3} \cdot 10 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}} = 487 \text{ m}$$

3. Adott az alábbi háromfázisú hálózat! A transzformátor kisfeszültségű oldalára 3 vezeték csatlakozik, a vezetékek végén egy-egy (impedanciátartó) fogyasztó található. Mindegyik vezeték, illetve fogyasztó a táblázatban megadott paraméterekkel jellemezhető, tehát a transzformátorról leágazó 3 ág teljesen azonos. A hálózat névleges feszültségen üzemel.

- Mennyi a vezetékeken disszipálódó háromfázisú veszteség?
- Határozza meg a hálózatból betáplált háromfázisú komplex (látszólagos) teljesítményt!

(A hálózat szimmetrikus, a kisebb feszültségű oldalra redukálja a hálózatot!) (10 pont)

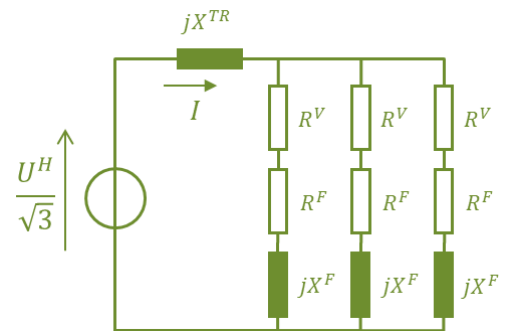
$U_n^H = 20 \text{ kV}$ $S_Z^H = \infty$	$20/0,4 \text{ kV}$ $S_n^{TR} = 160 \text{ kVA}$ $\varepsilon = 4\%$	$R^V = 0,15 \Omega$	$U_n^F = 0,4 \text{ kV}$ $S_n^F = 30 \text{ kVA}$ $\cos\varphi = 0,96 \text{ (ind.)}$

A hálózat modellje (2 pont):

A paraméterek (4x0,5pont):

$$\frac{U^H}{\sqrt{3}} = \frac{0,4}{20} \cdot \frac{U_n^H}{\sqrt{3}} = \frac{0,4}{20} \cdot \frac{20 \text{ kV}}{\sqrt{3}} = 0,220 \text{ kV}$$

$$X^{TR} = \frac{\varepsilon}{100} \cdot \frac{(U_{nK}^{TR})^2}{S_n^{TR}} = \frac{4}{100} \cdot \frac{(0,4 \text{ kV})^2}{160 \text{ kVA}} = 0,0441 \Omega$$

$$R^F + jX^F = \frac{(U_n^F)^2}{S_n^F} (\cos\varphi + j\sin\varphi) = \frac{(0,4 \text{ kV})^2}{30 \text{ kVA}} (0,96 + j0,28) = 5,12 + j1,49 \Omega$$

Egy fogyasztói ág impedanciája: (0,5 pont)

$$Z_{1\text{ág}} = R^V + R^F + jX^F = 0,15 + 5,12 + j1,49 \Omega = 5,27 + j1,49 \Omega$$

Három ág impedanciája így: (0,5 pont)

$$Z_{3\text{ág}} = \frac{Z_{1\text{ág}}}{3} = 1,76 + j0,50 \Omega$$

Így a hálózatból kifolyó áram: (1 pont)

$$I = \frac{\frac{U^H}{\sqrt{3}}}{jX^{TR} + Z_{3\text{ág}}} = \frac{0,220 \text{ kV}}{j0,0441 + 1,76 + j0,50 \Omega} = 114,59 - 35,35j \text{ A} = 119,91 \exp(-j17,14^\circ) \text{ A}$$

Ennek harmada folyik egy vezetéken, tehát a három vezetéken disszipálódó veszteség: (2 pont)

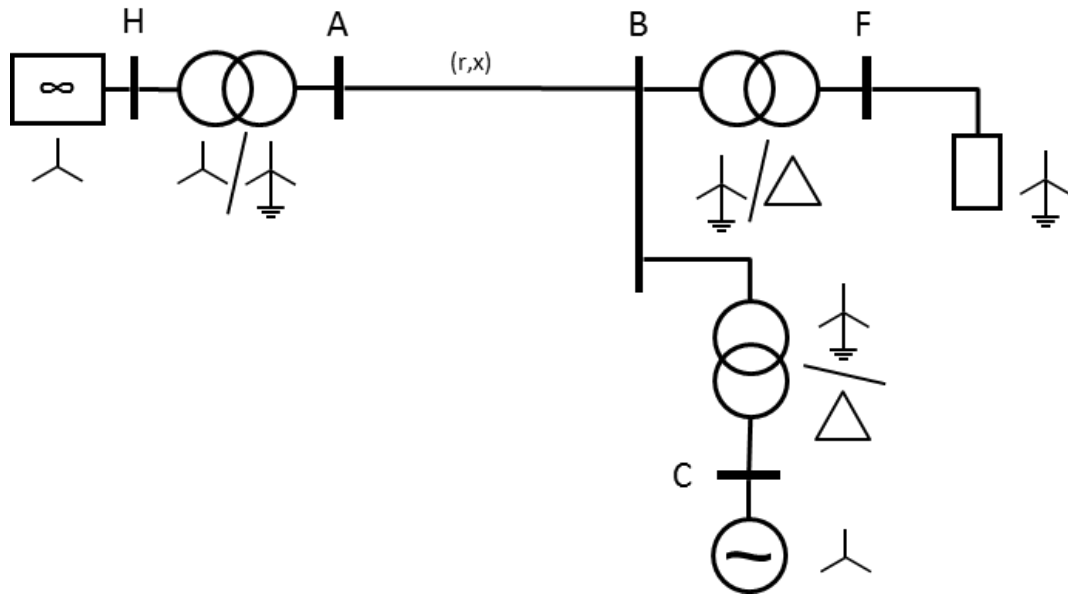
$$P_{\text{veszt},3\text{vez}} = 3P_{\text{veszt},1\text{vez}} = 3 \left(3R_v \left| \frac{I}{3} \right|^2 \right) = R_v |I|^2 = 0,15 \Omega \cdot (119,91 \text{ A})^2 = 2,16 \text{ kW}$$

A hálózatból betáplált komplex teljesítmény (az áttétel kiesik): (2 pont)

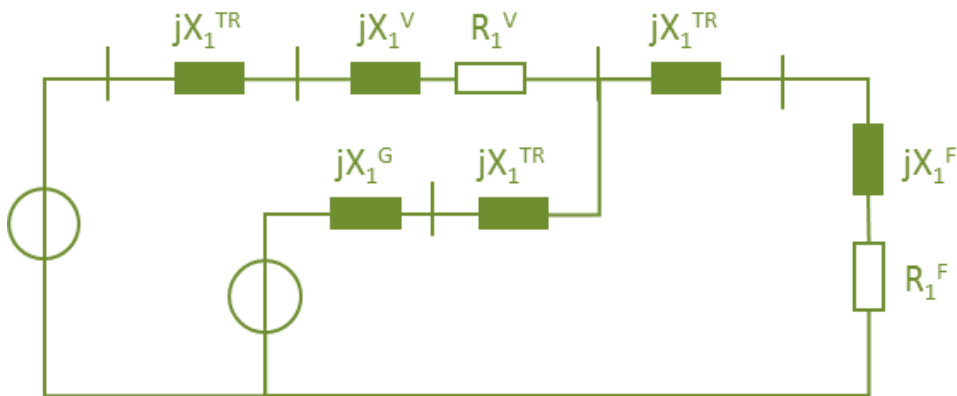
$$S^H = 3U^H I^* = 3 \cdot 0,220 \text{ kV} \cdot 119,91 \exp(+j17,14^\circ) \text{ A} = 79,30 \exp(+j17,14^\circ) \text{ kVA}$$

$$P^H = 75,78 \text{ kW}, \quad Q^H = 23,38 \text{ kvar}$$

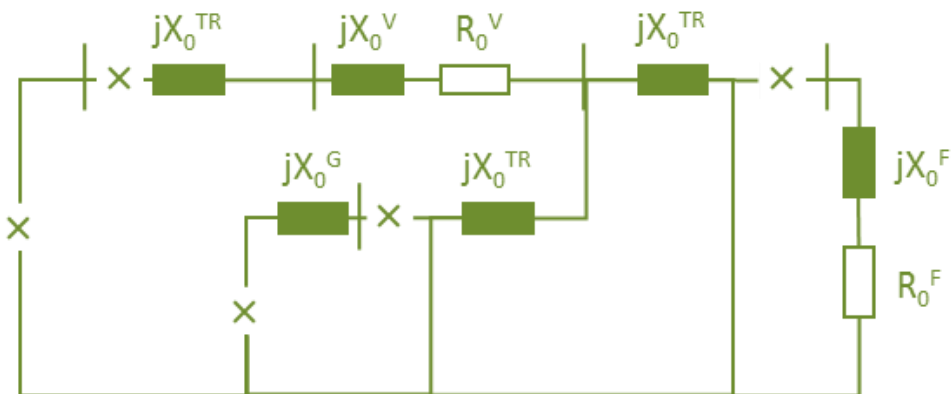
4. Adja meg az alábbi (fiktív) hálózat pozitív és zérus sorrendű helyettesítő képét a gyűjtősínek feltüntetésével (A, B, C, F, H)! A tekercs kialakítások jelölései: Y szigetelt csillag, Yg földelt csillag, D delta. A fogyasztó impedanciartató, a vezetéknek ellenállása is van. (8 pont)

#MEGOLDÁS:

(3 pont, hiányzó elemenként -1 pont)

(trafó csillagpontok 3 pont, 2 feszforrás dezaktiválás 2 pont)

5. Egy 21/6kV névleges feszültségű, Ygd3 kapcsolási csoportú transzformátor csillag oldalán adottak a fázisáramok:

$$\begin{aligned} I_a^N &= 12kA \\ I_b^N &= 7,55e^{-j113,4^\circ} kA \\ I_c^N &= 7,55e^{j113,4^\circ} kA \end{aligned}$$

Határozza meg a transzformátor delta oldalán a fázisáramok komplex effektív értékét!

(a kA értékeket rendre egyszerűség kedvéért nem tüntetjük fel...)

Áttérés szimmetrikus összetevőkre:

(1 pont)

$$\begin{bmatrix} I_0^N \\ I_1^N \\ I_2^N \end{bmatrix} = \frac{1}{3} \begin{bmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & a & a^2 \\ 1 & a^2 & a \end{bmatrix} \begin{bmatrix} I_a^N \\ I_b^N \\ I_c^N \end{bmatrix}$$

Számítás

A zérus sorrendű áramot nem kell kiszámolni, mivel az nem mehet át a delta oldalra.

(1,5 pont ennek figyelembevételével)

$$\begin{aligned} aI_b^N &= 7,55e^{j6,6^\circ}, & a^2I_b^N &= 7,55e^{j126,6^\circ} \\ aI_c^N &= 7,55e^{-j126,6^\circ}, & a^2I_c^N &= 7,55e^{-j6,6^\circ} \end{aligned}$$

$$I_1^N = \frac{1}{3}(I_a^N + aI_b^N + a^2I_c^N) = \frac{1}{3}(12 + (7,500 + 0,866j) + (7,500 - 0,866j)) = 9$$

$$I_2^N = \frac{1}{3}(I_a^N + a^2I_b^N + aI_c^N) = \frac{1}{3}(12 + (-4,500 + 6,062j) + (-4,500 - 6,062j)) = 1$$

(2 pont a három számítás értékéért, ha jó az eredménye)

Transzformátor áttétel:

$$N = \frac{I_n^K}{I_n^N}$$

$$I_1^K = I_1^N \cdot \frac{1}{N} \cdot e^{-j3 \cdot 30^\circ} = 31,5e^{-j90,0^\circ}$$

$$I_2^K = I_2^N \cdot \frac{1}{N} \cdot e^{j3 \cdot 30^\circ} = 3,5e^{j90,0^\circ}$$

(1 pont az áttétel megfelelő kezelése, 1,5 pont a forgatás figyelembevételével, 1 pont az számítás)

Áttérés fázis összetevőkre:

$$\begin{bmatrix} I_a^K \\ I_b^K \\ I_c^K \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & a^2 & a \\ 1 & a & a^2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 0 \\ I_1^K \\ I_2^K \end{bmatrix}$$

(1 pont)

$$\begin{aligned} aI_1^K &= 31,5e^{j30,0^\circ}, & a^2I_1^K &= 31,5e^{j150,0^\circ} \\ aI_2^K &= 3,5e^{-j150,0^\circ}, & a^2I_2^K &= 3,5e^{-j30,0^\circ} \end{aligned}$$

$$I_a^K = I_1^K + I_2^K = (0,000 - 31,500j) + (0,000 + 3,500j) = 0,000 - 28,000j = 28e^{-j90,0^\circ}$$

$$\begin{aligned} I_b^K &= a^2I_1^K + aI_2^K = (-27,280 + 15,750j) + (-3,031 - 1,750j) = -30,311 + 14,000j \\ &= 33,388e^{j155,2^\circ} \end{aligned}$$

$$I_c^K = aI_1^K + a^2I_2^K = (27,280 + 15,750j) + (3,031 - 1,750j) = 30,311 + 14,000j = 33,388e^{j24,8^\circ}$$

(3 pont a három számítás értékéért, ha jó az eredménye)

2014. május 21.

1.1. A családi ház tetejére 4 darab, $1,5 \text{ m}^2$ hasznos felületű napelemtáblát telepítünk. A napelemek hatásfoka 14%, a helyszínen a besugárzott energia éves átlaga $3,5 \text{ kWh/m}^2/\text{nap}$. Mennyi a napelemek által egy év alatt megtermelt energia?

$$E = 4 \cdot 1,5 \text{ m}^2 \cdot 14\% \cdot 3,5 \text{ kWh/m}^2/\text{nap} \cdot 365 \text{ nap} = 1073 \text{ kWh}$$

1.2. Egy elektromos autóban 24 darab 12 V egyenfeszültségű 95 Ah-ás akkumulátor van. Egy gyorsöltő állomás az autót teljesen lemerült akkumulátorait 6 óra alatt feltölti. Mekkora gyorsöltő átlagos teljesítménye?

Az akkumulátorok kapacitása

$$E = 24 \cdot 12 \text{ V} \cdot 95 \text{ Ah} = 27,36 \text{ kWh}$$

Az autóba áramló „hasznos” teljesítmény:

$$P_h = \frac{E}{t} = \frac{27,36 \text{ kWh}}{6 \text{ h}} = 4,56 \text{ kW}$$

1.3. Egy 20/0,4 kV-os, Dy3 transzformátor kisebb feszültségű oldalán a szimmetrikus összetevő áramok: $I_0 = 8 \text{ A}$, $I_1 = 245 \text{ A}$, $I_2 = 22 \text{ A}$. Határozza meg a nagyobb feszültségű oldalon mérhető áramok zérus és pozitív sorrendű összetevőit!

#MEGOLDÁS:

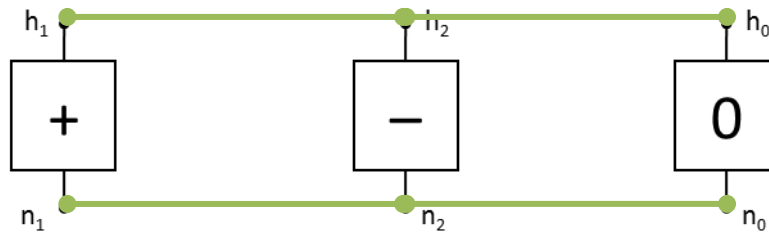
Zérus sorrendű összetevő nem megy át a delta oldalra:

$$I_0^N = 0 \text{ A}$$

Pozitív sorrendű összetevő áttétele és forgatása:

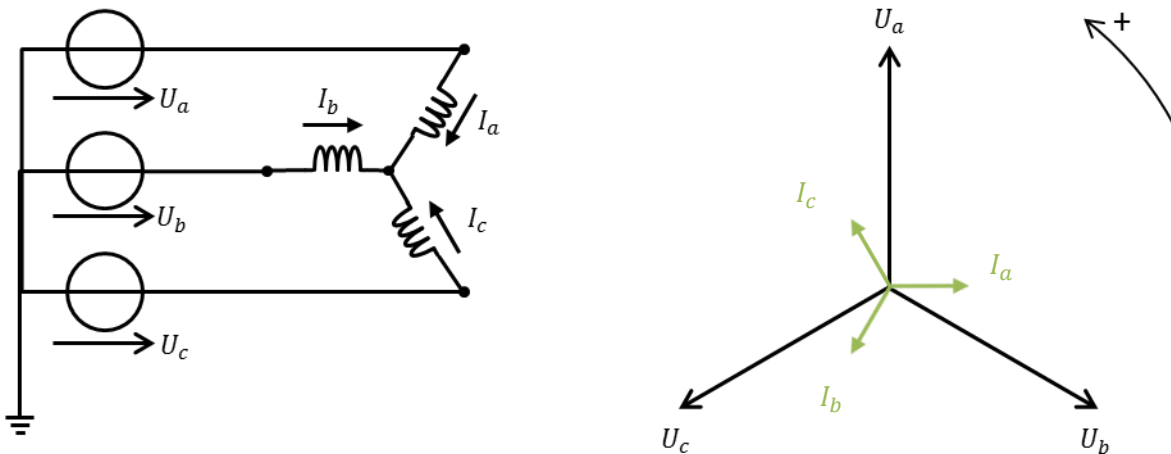
$$I_1^N = I_1^K \cdot \frac{0,4 \text{ kV}}{20 \text{ kV}} \cdot e^{+j \cdot 3 \cdot 30^\circ} = 0,00 + 4,90j \text{ A} = 4,90 \exp(+j90^\circ) \text{ A}$$

1.4. Egy hálózaton bekövetkezik egy 2FN(b,c) zárlat. Alább adott a hálózat pozitív, negatív és zérus sorrendű modelljének egyszerűsített vázlata, a hibahely feltüntetésével. Kösse össze a modelleket a zárlat számításához szükséges módon!

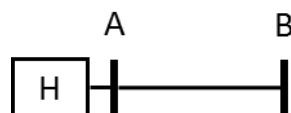
#MEGOLDÁS:

1.5. Egy szimmetrikus háromfázisú feszültségrendszerre csillag elrendezésben egyforma tekercseket kapcsolunk. A felvett referenciáirányok szerint irányhelyesen rajzolja be a fazorábrába a tekercseken átfolyó áramokat!

#MEGOLDÁS:

1.6. Egy 10 kV névleges feszültségű végtelen hálózatra csatlakozó vezeték pozitív sorrendű impedanciájának abszolút értéke 15Ω . A „B” gyűjtősínen bekövetkező háromfázisú zárlat esetén határozza meg a zárlati áram nagyságát (effektív értékét)!

#MEGOLDÁS:

$$|I_z| = \frac{U_n}{\sqrt{3}Z} = \frac{10\text{kV}}{\sqrt{3} \cdot 15\Omega} = 0,385 \text{ kA}$$

1.7. Határozza meg az ábrán látható, Z_{TR} pozitív sorrendű soros impedanciával jellemezhető transzformátor zérus sorrendű modelljét!

1.8. Adottak az alábbi fázisáramok. Adja meg a transzformációs mátrixot, s határozza meg az áramok szimmetrikus összetevőinek értékét!

$$\begin{bmatrix} I_0 \\ I_1 \\ I_2 \end{bmatrix} = ( ) \begin{bmatrix} I_a \\ I_b \\ I_c \end{bmatrix}$$

$$I_a = 15e^{j0}A, I_b = 12e^{j0}A, I_c = 12e^{j0}A$$

#MEGOLDÁS:

$$T^{-1} = \frac{1}{3} \begin{bmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & a & a^2 \\ 1 & a^2 & a \end{bmatrix}$$

$$I_0 = \frac{1}{3}(I_a + I_b + I_c) = \frac{15 + (12,00 + j0,00) + (12,00 + j0,00)}{3} = 13,00A$$

$$I_1 = \frac{1}{3}(I_a + aI_b + a^2I_c) = \frac{15 + (-6,00 + j10,39) + (-6,00 - j10,39)}{3} = 1,00A$$

$$I_2 = \frac{1}{3}(I_a + a^2I_b + aI_c) = \frac{15 + (-6,00 - j10,39) + (-6,00 + j10,39)}{3} = 1,00A$$

1.9. Az alábbi állításokról döntse el: IGAZ vagy HAMIS?

Egy háztartás éves villamosenergia-fogyasztása Magyarországon 2400-2800 kWh.	IGAZ
1 LE $\approx$ 20 kW	HAMIS
Az villamos energiaátvitel és elosztás energiavesztesége megközelítőleg 8-10%.	IGAZ
A Magyar szélerőművek legnagyobb része a Kisalföldön helyezkedik el.	IGAZ

1.10. Egy 1,25 km hosszú háromfázisú távvezeték hosszegységre eső pozitív sorrendű impedanciája $0,40+j0,40 \Omega/\text{km}$. A vezeték fázisvezetőiben folyó áramok pozitív sorrendű összetevője $96-j28 \text{ A}$. ($I_2 = I_0 = 0 \text{ A}$). Határozza meg a vezetéken keletkező háromfázisú hatásosteljesítmény-veszteséget!

#MEGOLDÁS:

A vezeték impedanciája:

$$Z = z \cdot l = (0,40 + j0,40 \frac{\Omega}{\text{km}}) \cdot 1,25\text{km} = 0,5 + 0,5j \Omega$$

Az áram abszolút értéke:

$$|I| = 100,0 \text{ A}$$

A háromfázisú veszteség így:

$$P_V = 3|I|^2 R = 3 \cdot (100,0\text{A})^2 \cdot 0,5 = 15,0 \text{ kW}$$

ppzh_2014_05_21_Bminta.docx

A vezető keresztmetszete [mm ²]	Megengedett terhelés [A]		
	Terhelési csoportok		
	A	B	C
1,5	16	20	25
2,5	21	27	34
4	27	36	45
6	35	47	57
10	48	65	78
16	63	87	104
25	83	115	137
35	110	143	168
50	140	178	210
70	175	220	260
95	215	265	310
120	255	310	365
150	295	355	415
185	340	405	475
240	400	480	560
300	470	555	645

2. Egy ipari parkban létesülő laboratórium névleges áramfelvétele 75 A fázisonként, a maximális terhelés ennek háromszorosa. A teljesítménytényező 0,92. A laboratórium háromfázisú energiaellátása kiefeszültségen történik az alagsorban elhelyezett 10/0,4 kV-os transzformátorról. Az alagsor és a laboratórium elosztó szekrénye közötti távolság 45 méter.

- Határozza meg annak a 4 erű (3 fázis + nulla) rézkábelnek a keresztmetszetét, amely a transzformátor és az elosztó szekrény közé kerül beépítésre „A” terhelési csoportnak megfelelő körülmények közé.
- Adja meg a kiválasztott kábel névleges terheléskor fellépő háromfázisú teljesítményvesztését!
- Mekkora a laboratórium névleges háromfázisú hatásos- és meddőteljesítmény felvétele?

A maximálisan megengedett feszültségesés: $\Delta U_m\% = 3\%$; $\rho_{\text{réz}} = 0,0175 \frac{\Omega\text{mm}^2}{\text{m}}$ (10 pont)

A vezeték ellenállása paraméteresen (1 pont)

$$R = \frac{\rho l}{A} = \frac{0,0175 \frac{\Omega\text{mm}^2}{\text{m}} \cdot 45 \text{ m}}{A [\text{mm}^2]} = \frac{0,788}{A} [\Omega\text{mm}^2]$$

A megengedett feszültségesés 3%, így: (0,5 pont a fázisfeszültségért, 0,5 pont számítás)

$$\Delta U_m = \Delta U_m\% \cdot U_{\text{nf}} = 3\% \cdot 231 \text{ V} = 6,93 \text{ V}$$

A szükséges keresztmetszet:

(1 pont a maximális áramra tervezés, 1 pont a képletrendezés, 1 pont számítás)

$$R \cdot 3I_n < \Delta U_m$$

$$\frac{0,788 \Omega\text{mm}^2}{A[\text{mm}^2]} \cdot 3 \cdot 75\text{A} < 6,93 \text{ V}$$

$$A > \frac{0,788 \Omega\text{mm}^2 \cdot 3 \cdot 75 \text{ A}}{6,93 \text{ V}} = 25,6 \text{ mm}^2$$

Ebből következően az áramterhelést is figyelembevevő vezeték: 120 mm²

(1 pont az áramterhelés figyelembevétele, 0,5 pont a táblázatból való kiolvasás)

A kiválasztott kábel ellenállása: (0,5 pont, mert a képletért már az elején járt pont)

$$R = \frac{\rho l}{A} = \frac{0,0175 \frac{\Omega\text{mm}^2}{\text{m}} \cdot 45 \text{ m}}{120 \text{ mm}^2} = 0,0066 \Omega$$

A vezetéken keletkező háromfázisú veszteség: (1 pont)

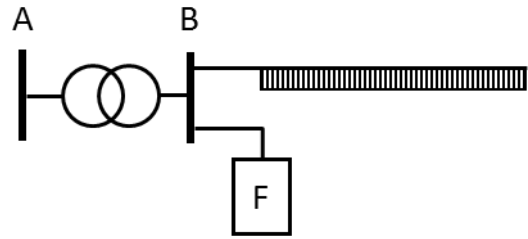
$$P_{\text{veszt}} = 3|I|^2 R = 3 \cdot (75\text{A})^2 \cdot 0,0066 \Omega = 110,7 \text{ W}$$

A labor teljesítményfelvétele: (1 pont a képletek, 1 pont a számítások)

$$P = 3U_f I \cos\varphi = 3 \cdot 231 \text{ V} \cdot 75 \text{ A} \cdot 0,92 = 47,8 \text{ kW}$$

$$Q = 3U_f I \sin\varphi = 3 \cdot 231 \text{ V} \cdot 75 \text{ A} \cdot 0,39 = 20,4 \text{ kvar}$$

3. Adott az alábbi háromfázisú hálózat. A megosztó terhelés hosszegységre eső, csúcsidei áram felvétele $i_m = 0,4 \text{ A/m}$ fázisonként, a vezeték hossza $L = 650 \text{ m}$, ellenállása $r = 0,35 \text{ } \Omega/\text{km}$. A B sínre csatlakozó koncentrált fogyasztó névleges teljesítménye $S_n^F = 75 \text{ kVA}$, teljesítménytényezője $\cos \varphi = 0,80$ (induktív). A 21/0,4 kV-os transzformátor paraméterei $S_n^{TR} = 400 \text{ kVA}$, névleges rövidzárási vesztesége $P_{n,rz} = 2300 \text{ W}$.

- a) Mekkora vonali feszültséget kell tartani a B sínen, hogy a megosztó terhelésű vezeték végén a feszültség a névleges érték 92,5%-a legyen? (4 pont)
- b) A koncentrált fogyasztót áramtartónak feltételezve mekkora ebben az esetben a B sínen áramló összes hatásos és meddő teljesítmény? (4 pont)
- c) Hány százalékos a transzformátor kiterheltsége (S/S_n) és mennyi rézveszteség? (4 pont)

- a) A vezeték végére előírt fázisfeszültség: 0,5 pont

$$U_{\text{vezvége}} = 0,925 \cdot \frac{0,4 \text{ kV}}{\sqrt{3}} = 213,62 \text{ V}$$

- A megosztó terhelés vezetékén befolyó áram, és a vezeték teljes ellenállása: 1,5 pont

$$I_T = i_m L = 0,4 \text{ A/m} \cdot 650 \text{ m} = 260 \text{ A}$$

$$R = rL = 0,35 \text{ } \Omega/\text{km} \cdot 650 \text{ m} = 0,23 \text{ } \Omega$$

- Így a vezetéken a feszültségesés: 1 pont

$$\Delta U = \frac{I_T R}{2} = \frac{260 \text{ A} \cdot 0,23 \text{ } \Omega}{2} = 29,58 \text{ V}$$

- A B sínen tartandó fázis és vonali feszültség tehát: 1 pont

$$U_f^B = U_{\text{vezvége}} + \Delta U = 213,62 \text{ V} + 29,58 \text{ V} = 243 \text{ V}$$

$$\rightarrow U_V^B = \sqrt{3} U_f^B = \sqrt{3} \cdot 243 \text{ V} = 421 \text{ V}$$

- b) A koncentrált fogyasztó árama: 1 pont

$$I_n^F = \frac{S_n^F}{\sqrt{3} U_n^F} (\cos \varphi - j \sin \varphi) = \frac{75 \text{ kVA}}{\sqrt{3} \cdot 0,4 \text{ kV}} (0,80 - j0,6) = 86,60 - j64,95 \text{ A}$$

$$= 108,25 \exp(-j36,87^\circ) \text{ A}$$

- A B sínen áramló összes áram: 1 pont

$$I^B = I_n^F + I_T = 86,60 - j64,95 \text{ A} + 260 \text{ A} = 346,60 - j64,95 \text{ A} = 352,64 \exp(-j10,61^\circ) \text{ A}$$

- A B sínen áramló összes teljesítmény: 2 pont

$$S^B = \sqrt{3} U_V^B I^B = \sqrt{3} \cdot 421 \text{ V} \cdot (346,60 + j64,95 \text{ A}) = 252,9 \text{ kW} + 47,39 \text{ kvar}$$

$$= 352,64 \exp(-j10,61^\circ) \text{ kVA}$$

- c) A transzformátor kiterheltsége: 1 pont

$$\frac{|S^B|}{S_n^{TR}} = \frac{257,3 \text{ kVA}}{400 \text{ kVA}} = 64\%$$

- A transzformátor névleges árama a kisfeszültségű oldalon: 1 pont

$$I_n^{TR} = \frac{S_n^{TR}}{\sqrt{3} U_n^K} = \frac{400 \text{ kVA}}{\sqrt{3} \cdot 0,4 \text{ kV}} = 577,4 \text{ A}$$

- A transzformátor rézvesztesége: 2 pont

$$P_{rz} = \left(\frac{|I^B|}{I_n^{TR}} \right)^2 P_{n,rz} = \left(\frac{352,64 \text{ A}}{577,4 \text{ A}} \right)^2 \cdot 2300 \text{ W} = 858 \text{ W}$$

4. Adott egy 220 kV névleges feszültségű, 4000 MVA zárlati teljesítményű hatásosan földelt csillagponttal jellemezhető hálózati táppont. (10 pont)

- a) Rajzolja fel a hálózat pozitív és zérus sorrendű modelljét, és határozza meg a modellek elemeinek paramétereit dimenzionálisan és viszonylagos egységben, ha $x_2^H = x_1^H$, és $x_0^H = 1,1x_1^H$, valamint $U_{\text{alap}} = 220$ kV és $S_{\text{alap}} = 100$ MVA!
- b) A hálózathoz csatlakozik egy 220/20 kV-os, 160 MVA névleges teljesítményű 12% droppal jellemezhető transzformátor. Mekkora az előbb kiszámított reaktancia a transzformátor kisebb feszültségű oldaláról nézve?
- c) Mekkora a transzformátor kisebb feszültségű oldalán a háromfázisú zárlati teljesítmény MVA-ben?

A hálózat reaktanciája dimenzionálisan: (0,5 pont a képlet, 0,5 pont a számítás)

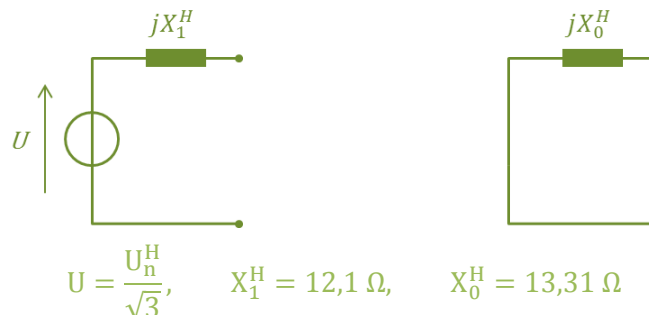
$$X^H = \frac{(U_n^H)^2}{S_z^H} = \frac{(220 \text{ kV})^2}{4000 \text{ MVA}} = 12,1 \Omega$$

Viszonylagos egységben: (0,5 pont az alap, 0,5 pont a v.e. eredmény)

$$Z_{\text{alap}} = \frac{(U_{\text{alap}})^2}{S_{\text{alap}}} = \frac{(220 \text{ kV})^2}{100 \text{ MVA}} = 484 \Omega$$

$$x^H = \frac{X^H}{Z_{\text{alap}}} = \frac{12,1 \Omega}{484 \Omega} = 0,025 \text{ v.e.}$$

Pozitív és zérus sorrendű modell: (1-1 pont az ábra, 0,5 pont az U, 0,5 pont a X0H értéke)

A hálózat reaktanciája a kisebb feszültségű oldalról nézve: (1 pont)

$$X_1^{H'} = X_1^H \left(\frac{U_{\text{nk}}^{\text{TR}}}{U_{\text{nn}}^{\text{TR}}} \right)^2 = 12,1 \Omega \left(\frac{20 \text{ kV}}{220 \text{ kV}} \right)^2 = 0,10 \Omega$$

A transzformátor reaktanciája a kisebb feszültségű oldalra: (1 pont)

$$X_1^{\text{TR}} = \frac{\varepsilon}{100} \cdot \frac{(U_{\text{nk}}^{\text{TR}})^2}{S_n^{\text{TR}}} = \frac{12}{100} \cdot \frac{(20 \text{ kV})^2}{160 \text{ MVA}} = 0,3 \Omega$$

Így a háromfázisú zárlati áram (hálózat feszültségét a 20 kV-os oldalra számítva):

(1,5 pont a képlet – ha az esetleg téves, de rajzol vmi hálózatot, az 0,5 pont –, 0,5 pont a számítás)

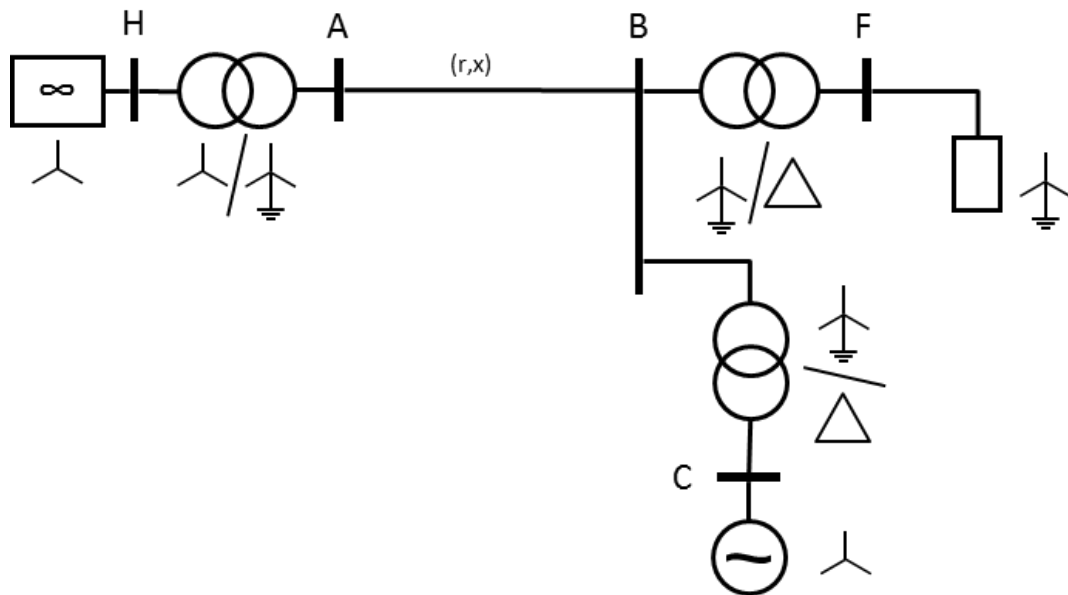
$$I_z = |I_1| = \frac{\frac{U_n^H}{\sqrt{3}} \cdot \frac{U_{\text{nk}}^{\text{TR}}}{U_{\text{nn}}^{\text{TR}}}}{X_1^{H'} + X_1^{\text{TR}}} = \frac{\frac{220 \text{ kV}}{\sqrt{3}} \cdot \frac{20 \text{ kV}}{220 \text{ kV}}}{0,10 \Omega + 0,3 \Omega} = 28,87 \text{ kA}$$

Ebből a zárlati teljesítmény:

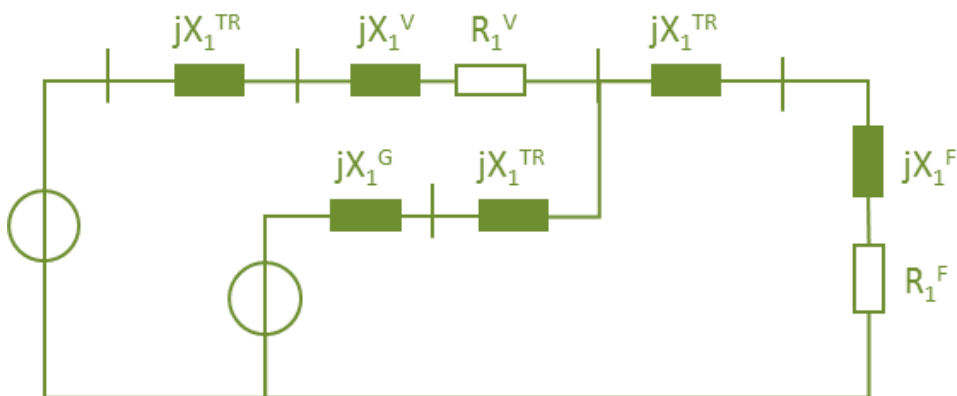
(0,5 pont a megfelelő képlet, 0,5 pont a számítás)

$$S_z = \sqrt{3} U_n I_z = \sqrt{3} \cdot 20 \text{ kV} \cdot 28,87 \text{ kA} = 1000,00 \text{ MVA}$$

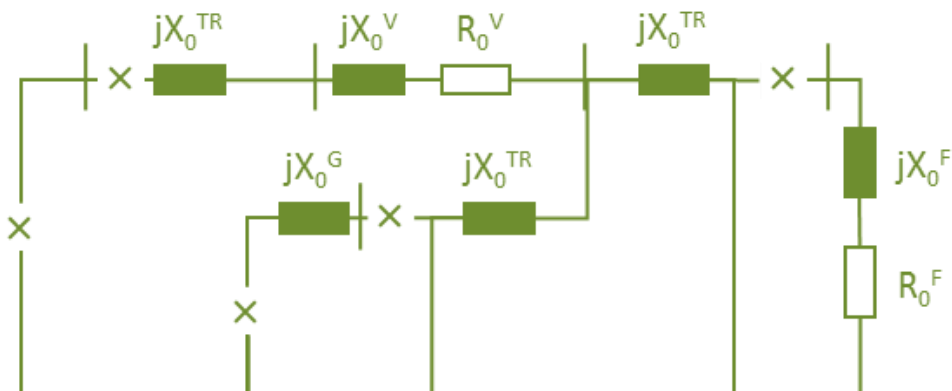
5. Adja meg az alábbi (fiktív) hálózat pozitív és zérus sorrendű helyettesítő képét a gyűjtősínek feltüntetésével (A, B, C, F, H)! A tekercs kialakítások jelölései: Y szigetelt csillag, Yg földelt csillag, D delta. A fogyasztó impedanciartartó, a vezetéknek ellenállása is van. (8 pont)

#MEGOLDÁS:

(3 pont, hiányzó elemenként -1 pont)

(trafó csillagpontok 3 pont, 2 feszforrás dezaktiválás 2 pont)